

Гриневич Л. М.

м. Київ

ОСВІТНІ ІНДИКАТОРИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО ОЦІНЮВАННЯ

(на прикладі доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР»)

Анотація. У статті розглянуто використання освітньої статистики для моніторингу якості освіти на міжнародному рівні. Проведено аналіз системи освітніх індикаторів, поданих у доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР». Виявлено проблеми у повноті та змісті вітчизняної освітньої статистики відповідно до загальноприйнятих міжнародних освітніх індикаторів. Обґрунтовано рекомендації щодо розвитку освітньої статистики в Україні.

Ключові слова: освітні індикатори, освітня статистика, моніторинг якості освіти, міжнародні порівняльні дослідження.

Гриневич Л. М.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ИНДИКАТОРЫ ДЛЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ОЦЕНИВАНИЯ (на

примере доклада «Взгляд на образование 2011: индикаторы ОЭСР»)

Анотация. В статье рассмотрено использование образовательной статистики для мониторинга качества образования на международном уровне. Проведен анализ системы образовательных индикаторов, представленных в докладе «Взгляд на образование 2011: индикаторы ОЭСР». Выявлены проблемы в полноте и содержании отечественной образовательной статистики в соответствии с общепринятыми международными образовательными индикаторами. Обусловлены рекомендации по развитию образовательной статистики в Украине.

Ключевые слова: образовательные индикаторы, образовательная статистика, мониторинг качества образования, международные сравнительные исследования.

Grynevych L. M.

EDUCATIONAL INDICATORS FOR INTERNATIONAL EVALUATION

(by the example of report «Education at a Glance 2011: OECD Indicators»)

Annotation. The article deals with using of educational statistics for education quality monitoring on international level. The system of educational indicators given in the report «Education at a Glance 2011: OECD Indicators» is analyzed. Problems with the completeness and content of national educational statistics in accordance with generally accepted international educational indicators are detected. Recommendations for the development of educational statistics in Ukraine are substantiated.

Key words: educational indicators, educational statistics, educational quality monitoring, international comparative studies.

Постановка проблеми. В умовах сучасної глобалізації все більшу увагу й урядів, і самих учасників освітнього процесу привертають результати міжнародних порівнянь, які дають орієнтири для вироблення обґрунтованої ефективної освітньої політики, допомагають визначитися з напрямками розвитку освітніх систем та шляхами підвищення результативності освіти для суспільства в цілому й окремої людини зокрема. Розуміючи це, все більше країн включаються в міжнародні програми статистичних обстежень, витрачають ресурси на розвиток національної статистики та проведення спеціальних досліджень.

Необхідно підкреслити, що до міжнародних зіставлень і прямих порівнянь необхідно підходити з обережністю, враховуючи значні відмінності у специфіці окремих країн, від географічного положення і клімату до інституційних і культурних традицій. Проте при всіх обмеженнях порівняльні дослідження на основі освітніх індикаторів залишаються практично єдиним інструментом оцінювання стану й динаміки розвитку освітніх систем. Проведення порівняльного аналізу дозволяє зрозуміти, наскільки освіта тієї чи іншої країни за своїми структурними характеристиками, результатами, залученими ресурсами відрізняється від актуальних освітніх тенденцій і моделей у світі загалом та в окремих групах країн зокрема. Проте, на даний час, Україна, як правило, не бере участі у визнаних міжнародних освітніх порівняннях, а доступна вітчизняна освітня статистика не розкриває всі аспекти функціонування системи освіти та не підлягає повноцінному аналізу. Тому слід ґрунтовно вивчити досвід використання освітніх індикаторів у міжнародних порівняннях освітніх систем, та скористатися його позитивними аспектами для розвитку освітньої статистики в Україні.

Аналіз основних досліджень, у яких започатковане розв'язання даної проблеми. Проблемам використання освітньої статистики для моніторингу якості середньої освіти, міжнародним системам освітніх показників присвячено увагу вітчизняних науковців, зокрема О. Ляшенка, О. Локшиної, Т. Лукіної, Л. Парашенко, М. Слюсаревського. Основні моделі систем освітніх показників

розглянули у своїх працях зарубіжні дослідники, зокрема: С. Главз, Ф. Ківз, Т. Невілл, Д. Стерн, А. Тайджман, Р. Таубер, С. Томас, Л. Шепард, Д. Шірінз. Особливу цінність для дослідження освітніх індикаторів для міжнародних порівнянь становлять щорічні аналітичні доповіді ЮНЕСКО і ОЕСР, які містять порівняльну характеристику освітніх систем, та виявляють тенденції розвитку освіти у світі. Зокрема, обґрунтовано, що дані статистики та міжнародних порівняльних досліджень є важливими джерелами інформації для моніторингу і оцінювання якості освіти [1]. Збір та аналіз інформації проводиться на основі розробленої системи освітніх показників. Дані статистики згруповані за відповідною системою показників (індикаторів), що демонструють кількісну інформацію про ключеві аспекти стану, функціонування та результативності освітньої системи називаються освітньою статистикою [4]. У національних системах моніторингу якості освіти, як правило, формується власна система показників, за якою проводиться аналіз. Також, впродовж останніх двох десятиріч вже склалися і постійно оновлюються загально визнані системи показників, вироблені ЮНЕСКО і Організацією економічної співпраці та розвитку (ОЕСР). На ці системи орієнтуються і при розробці національних систем освітніх показників [5].

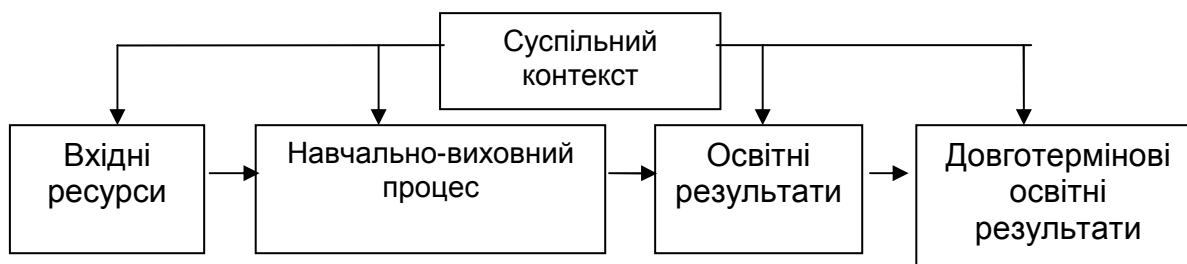
Метою даної статті є проаналізувати індикатори освітньої статистики (INES, Indicators of Education Systems), подані у доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР» (Education at a Glance 2011: OECD Indicators) [6], що була оприлюднена у вересні 2011 року. На основі проведеного аналізу виробимо рекомендації щодо розвитку освітньої статистики в Україні.

Виклад основного матеріалу. В Україні збором, генерацією і розповсюдженням статистичних даних в усіх галузях займається Державний комітет статистики. Проте немає системного підходу щодо всебічного аналізу статистики за визначеною національною системою освітніх показників. Існують окремі групи показників включені до тематичних статистичних звітів.

На сайті Державної служби статистики України [3] можна ознайомитися зі статистичними збірниками: «Загальноосвітні навчальні заклади України» (останній — станом на початок 2010/2011 н.р.), «Дошкільні навчальні заклади України у 2010 році», «Продовження навчання та здобуття професії», «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України», «Жінки і чоловіки в Україні» (Розділ «Освіта»), «Вищі навчальні заклади» тощо. Ці матеріали містять певний спектр статистичної інформації про освітні заклади України, про виховання дітей у дошкільних навчальних закладах, навчання учнів у школах, професійно-технічних, позашкільних закладах, навчання студентів у вищих навчальних закладах, дані про аспірантуру й докторантуру та ін. У нашому дослідженні, розглядаючи діапазон статистичних показників, висвітлених у міжнародній доповіді «Education at a Glance 2011: OECD Indicators», принагідно будемо звертатися до освітньої статистики, вміщених в українських статистичних матеріалах.

У доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР» подано порівняльний аналіз основних показників у сфері освіти 42 країн, а також оцінку рентабельності інвестицій в освітній галузі. Серед представлених країн — 34 члени ОЕСР (Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ізраїль, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Корея, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Польща, Португалія, Словацька Республіка, Словенія, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Чилі, Швейцарія, Швеція, Японія), дві країни, які не входять до ОЕСР — Бразилія і Росія, та 6 членів «Групи двадцяти» (G20): Аргентина, Китай, Індія, Індонезія, Південна Африка та Саудівська Аравія. До речі, «Погляд на освіту 2011» вперше включає аналіз освітніх систем Індії, Індонезії, Китаю, Росії та Південної Африки. Україна, на жаль не бере участі у цьому міжнародному порівнянні. Система індикаторів, яку щорічно застосовує для своєї доповіді ОЕСР, ґрунтується на моделі «Контекст-ресурси-процес-результати» (Схема 1) [7].

Схема 1. Модель «Контекст-ресурси-процес-результати»

Відповідно до цієї схеми основними категоріями показників є показники:

- *контексту*: демографічного, соціального, економічного, в якому знаходиться система освіти;
- *ресурсів*: фінансових та людських, інвестованих в систему освіти;
- *процесу*: доступ до освіти, участь в навчанні, навчальний прогрес, умови навчання, методики навчання, програми і підручники.
- *освітніх результатів*: навчальні досягнення, перехід на інший ступінь освіти, працевлаштування.
- *довготермінових освітніх результатів*: рівень зайнятості, рівень заробітної плати, цінності і ставлення [2].

Доповіді ОЕСР «Погляд на освіту: індикатори ОЕСР» за 2010 і 2011 роки мають схожу структуру і надають дані по цілому ряду питань у сфері освіти. Доповідь складається з 4 частин (А, В, С, D): Індикатори А — «Результативність освітніх інституцій і вплив освіти»; Індикатори В — «Фінансові та кадрові ресурси, які інвестуються в освіту»; Індикатори С — «Доступ до освіти, участь, прогрес»; Індикатори D — «Освітнє середовище та школи». Проте у доповіді «Погляд на освіту 2011» розглядаються нові питання щодо середньої освіти, зокрема: індикатор А5 — чи впливає підготовленість учнів на їхню успішність; індикатор А6 — чи є учні, які люблять читати; індикатор D5 — як звітуються школи; індикатор D6 — які рівні освітніх результатів і можливостей.

Крім статистичної інформації та її аналізу, у публікації наводяться визначення ключових термінів, які використовуються, і методологія дослідження,

що проводиться, описуються характеристики освітніх систем і дається бібліографія до кожного розділу.

Матриця опису індикаторів (див. табл. 1), запропонована у «Погляді на освіту 2011» [6]:

- диференціює учасників освітніх систем: учнів, учителів, освітні середовища та інфраструктури навчальних закладів, постачальників освітніх послуг і освітню систему в цілому;
- групує індикатори відповідно до їх характеристик: залежно від того, чи належать ці індикатори до результатів навчання, рівнів систем освіти або факторів, що сприяють досягненню високих результатів навчання або, навпаки, перешкоджають цьому;
- визначає політичний контекст, до якого належать ці індикатори, при цьому виділяючи три основні аспекти: якість освітніх результатів й освітній процес; проблеми рівності освітніх результатів і освітніх можливостей та ефективність управління ресурсами в системі освіти.

Таблиця 1

Матриця подання індикаторів [6]

	1. Освітні результати	2. Контекст, що формує освітні результати	3. Умови, що впливають на вироблення освітньої політики
I. Індивідуальні учасники освітнього процесу	1.I. Якість освітніх результатів окремих учнів	2.I. I Індивідуальне ставлення до навчання і викладання	3.I. Соціально- економічне становище окремих учнів і викладачів
II. Освітнє середовище	1.II. Якість навчання	2.II. Педагогіка, методи навчання, клімат у класі	3.II. Умови навчання учнів і умови роботи викладачів

<i>Продовження таблиці 1</i>			
III. Постачальники освітніх послуг	1.III. Ефективність роботи освітніх установ	2.III. Організація діяльності та освітнє середовище в школі	3.III. Характеристики постачальників освітніх послуг і спільнот
IV. Освітня система в цілому	1.IV. Загальна ефективність освітньої системи	2.IV. Загальносистемна освітнє середовище, виділення ресурсів на освіту і політика в галузі освіти	3.IV. Національний, освітній, соціальний, економічний та демографічний контексти

Хоча завданням ОЕСР є оцінка ефективності систем освіти в цілому, а не порівняння окремих освітніх установ, очевидно, що багато важливих рис розвитку і функціонування освітніх систем, а також їх вплив на освітній контекст можуть бути оцінені через діяльність окремих установ і учасників освітнього процесу. Відповідно до цього розрізняють макро-, мезо- і мікрорівні освітніх систем: освітня система в цілому; освітні установи та постачальники освітніх послуг; інфраструктура освітніх установ; індивідуальні учасники освітнього процесу.

Індикатори результатів освіти, рівнів освітніх систем у доповіді «Погляд на освіту 2011» згруповані таким чином:

- індикатори, що демонструють результати діяльності освітніх систем, так само як і індикатори, що описують вплив знань і навичок на індивідів, суспільства та економіки;
- індикатори, пов'язані з політичним контекстом, які описують чинники, що формують освітні результати на різних рівнях освітніх систем;
- індикатори, які стосуються різних рівнів освітніх систем, що описують чинники, які визначають або перешкоджають досягненню освітніх результатів.

Детальніше зупинимося на кожній з цих груп індикаторів.

Перша група — ефективність освітніх установ, освіта та соціально-економічний контекст. У рамках цього розділу розглядається динаміка змін таких індикаторів, як рівень освіти дорослого населення; кількість учнів, які закінчують середню школу, кількість студентів, що одержали вищу освіту; дисципліни, найпривабливіші для студентів; вплив соціально-економічного становища учнів на результати навчання; взаємозв'язок бажання читати і навичок читання; вплив рівня освіти на подальшу трудову діяльність, доходи від освіти; витрати на освіту; «вартість» випускників на ринку праці; соціальні ефекти від освіти.

Індикатори, що розглядаються в цьому розділі, дозволяють не тільки оцінити ефективність різних освітніх систем, але також зрозуміти контексти, в яких розробляється освітня політика. Так, в «Education at a Glance 2011: OECD Indicators» зафіксовано такі дані:

- у цілому рівень освіти 25–34-річних людей вище, ніж покоління 55–64-річних;
- у середньому, молоді жінки мають більш високий рівень освіти, ніж молоді чоловіки;
- у середньому, в країнах ОЕСР кількість 25–34-річних людей, які закінчили середню школу, на 20% вище, ніж кількість 55–64-літніх з середньою освітою. При цьому треба зазначити, що в країнах, де у населення, в цілому, більш високий рівень освіти, розрив між поколіннями у рівні освіти менший;
- у цілому в країнах-членах ОЕСР 27% дорослого населення мають базову середню освіту, 44% — закінчену середню і 30% — вищу освіту;
- закінчена середня освіта стала нормою для більшості молодих людей у країнах-членах ОЕСР. Це особливо характерно для Греції, Ірландії, Іспанії, Італії, Кореї, Португалії та Чилі, де кількість молодих людей (25–34 років), які мають закінчену середню освіту на 30% вище, ніж серед 55–64-річних людей.

На жаль, освітня статистика України не дає змогу повноцінно порівняти щойно зазначені міжнародні показники з відповідними вітчизняними даними. Це

пояснюється як відсутністю самого індикатора у доступній освітній статистиці України, або ж не відповідністю змісту показника відповідним міжнародним показникам. Так, наприклад, у таблиці, розміщеній на сайті українського Держкомстату, з багатообіцяючого назвою «Розподіл населення України у віці 10 років і старші, що має освіту (за даними переписів населення)», подано інформацію за 1959, 1970, 1979, 1989, 2001 роки у ракурсах: загальна кількість осіб, які мають повну вищу, базову вищу, неповну вищу, повну загальну середню, базову загальну середню, початкову загальну освіту, та кількість осіб на 1000 чол., котрі мають відповідні рівні освіти. Надзвичайно широкий віковий ценз, встановлений у вітчизняній статистичній таблиці — старші 10 років не дає змоги порівняти ці дані з показниками OECD.

Друга група індикаторів, представлених в «Education at a Glance 2011», — це фінансові та людські ресурси, що інвестуються в освіту. Як відомо, витрати на освіту — найважливіша характеристика рівня ресурсного забезпечення освітньої системи. У міжнародній статистиці використовуються різні показники, як абсолютні, так і відносні. Завдання міждержавних порівнянь індикаторів фінансування освіти — спроба визначити «нормальний» або прийнятний рівень витрат, зрозуміти тенденції, що складаються, виявити зв'язки між розмірами та структурними характеристиками фінансування як інтегрального показника ресурсного забезпечення, з одного боку, і різними результатами функціонування освітньої системи, з іншого.

Аналіз цих індикаторів дозволяє оцінити освітню політику тієї чи іншої країни з точки зору інвестицій в освіту. Враховується те, куди йдуть кошти: у школи, професійно-технічні коледжі, вищі та інші освітні установи. Також розглядається цільове призначення коштів, одержуваних освітніми установами: придбання навчальних посібників, фінансування наукових досліджень, витрати на інфраструктуру, транспорт, харчування тощо. І, нарешті, досліджуються джерела фінансування: приватні й державні. Доповідь «Education at a Glance 2011» свідчить, що переважна більшість країн-членів ОЕСР збільшує витрати на освітні

установи. У 2008 р. у середньому країни-члени ОЕСР витратили 6,1% свого ВВП на освітні установи. У 1995 р. цей показник становив 5,5%, у 2000 році — 5,6%. Наприклад, США витратили 5,4% свого ВВП на освітні установи у 2008 році, 4,9% — у 2000-му і 4,7% – у 1995 р. Велика Британія — 5,4% (2008), 4,3% (2000), 5,0% (1995); Польща — 5,1% (2008), 5,0% (2000), 5,2% (1995); Росія — 4,1% (2008), 2,9% (2000); Україна — 6,4% (2008), 4,2% (2000). При цьому треба відзначити, що, враховуючи рівень економічного розвитку, Україна витрачає на освіту навіть дещо більше відносно встановлених світових пропорцій.

Одним з найбільш важливих показників фінансування освітніх систем є група індикаторів витрат на одного учня (студента). А от у вищезазначених статистичних збірниках України взагалі показник витрат на одного учня не подається, про що лише доводиться пошкодувати, адже саме цей індикатор є більш точним показником рівня фінансування освіти. Адже, на відміну від показника фінансових витрат по відношенню до ВВП, він характеризує не відносний, а абсолютний рівень витрат на освіту. Тому ми не можемо порівняти українські дані з тенденціями, висвітленими в «Education at a Glance 2011», де показано, що: країни-члени ОЕСР в цілому витрачають 9860 доларів США в рік на одного учня: \$7065 — на учня початкової школи, \$8852 — на учня середньої школи та \$18258 доларів США — на студента вищої школи; на рівні початкової школи 93% коштів йде на основні освітні послуги; на рівні вищої школи 30% витрачається на наукові дослідження; у країнах-членах ОЕСР з 2000 по 2008 рік видатки на одного учня зросли на 14% у порівнянні з періодом 1995–2000 рр., коли вони залишалися постійними.

Більш повне уявлення про фінансування освіти дає доповнення об'ємних характеристик, розглянутих вище, структурними: розподілом витрат за рівнями освіти, за джерелами фінансування та рівнями бюджетної системи. Аналіз структури витрат на освіту не меншою мірою, ніж показників обсягів фінансування, виявляє індивідуальні і, що більш важливо, групові відмінності між країнами.

Українська модель фінансування освіти в цьому сенсі дещо відрізняється від загальносвітових тенденцій (дані 2008-го): при схожій частці витрат на дошкільну освіту — 0,8% від ВВП (США відповідно 0,4%, Велика Британія — 0,3%, Польща — 0,7%, Росія — 0,7%), Україна витрачає менше на середню освіту — 3,1% від ВВП, порівняно з США (4,1%), Великою Британією (4,2%), Польщею (3,6%), і більше, ніж Росія (2,1% від ВВП), а також Україна перевищує витрати (2,0% від ВВП) на вищу освіту, що більше показників США (1,3%), Великої Британії (0,8%), Польщі (1,0%) та Росії (0,9%). Це значною мірою пояснюється двома факторами — коротшою, ніж у більшості розвинених країнах і країнах із середнім рівнем розвитку, тривалістю серед-ньої освіти і рекордно широким охопленням населення вищою освітою.

Фактично українська освітня статистика, окрім таблиці «Фінансування освіти у 2000-2010 роках», у якій вказані параметри — всього видатків на освіту різних рівнів (загальних та від ВВП), у тому числі на дошкільну, загальну середню, професійно-технічну та вищу, — не досить широко представляє фінансовий бік освіти України. Хіба що варто додати про таблицю «Інвестиції в основний капітал за видами еконо-мічної діяльності за 2008 рік», де представлено обсяг використаних інвестицій в освіту, який становив у 2008 році — 2321,7 млн. грн., що становить 110,3%, порівняно з 2007-м, і лише 1,0% до загального обсягу. *Третя група індикаторів — доступ до освіти, участь в освітньому процесі, перехід за рівнями системи освіти.* У цьому розділі розглядаються такі індикатори: профіль учня; кількість школярів, вступників до вищих навчальних закладів; профіль студента, що навчається за кордоном; перехід учня з системи освіти на ринок праці; участь дорослих в освітніх програмах. Дані індикатори дають уявлення про контекст і ефективності будь-якої освітньої системи. Аналіз даних дозволяє визначити, які галузі освітньої системи вимагають своєчасних заходів щодо стимулювання для досягнення найкращих освітніх результатів населення країн-членів та країн-партнерів ОЕСР. У цьому напрямку визначено ряд

тенденцій, зокрема, те, що у 25 з 31 країн-членів ОЕСР більше 80% молодих людей у віці 15–9 років навчаються в освітніх установах.

Відзначається, що зростає кількість учнів у системі дошкільної освіти. Ця тенденція спостерігається і в Україні.

У середніх навчальних закладах зростає кількість різноманітних програм, орієнтованих на ринок праці. Близько 46% молодих людей у віці від 15 до 29 років навчаються за різними програмами вищої та середньої професійної освіти.

Говорячи про безперервну освіту, зазначено, що у країнах-членах ОЕСР в середньому 40% дорослих бере участь у програмах формальної та неформальної освіти. Мусимо констатувати, що в Україні ж статистичному освітньому показнику — освіта дорослих — належної уваги не приділено.

Четверта група індикаторів пов'язана з освітнім середовищем і системою організації процесу навчання в школах. Тут наводиться інформація про наступні індикатори: кількість часу, проведеного учням у класі; співвідношення викладач-учень, розмір класів; заробітна плата вчителів, час, витрачений учителем на викладання; система підзвітності шкіл; рівність освітніх результатів і можливостей. Аналіз індикаторів даного розділу доповіді «Погляд на освіту 2011» дозволяє зробити висновки про якість освітнього процесу, доступність освіти, а також системи підзвітності в тій чи іншій освітній системі.

При розгляді організації освітнього процесу не можна не враховувати такий аспект, як кількість навчальних годин, проведених у класі. У середньому учні країн-членів ОЕСР у віці 7–14 років отримують 6732 навчальних годин на рік. Близько 48% навчального часу для 9–11-річних і 41% навчального часу для 12–14-річних витрачається на вивчення читання, письма, літератури, математики і природознавства.

Частина індикаторів наповнена інформацією, отриманою на основі результатів міжнародного порівняльного дослідження PISA, яке проводить ОЕСР. PISA — Міжнародна програма оцінювання грамотності читання, математичної і природничо-наукової грамотності 15-річних школярів, проте Україна до цього

часу жодного разу не брала у ній участь. Наприклад, виявлено, що кількість навчальних годин і кількість годин, витрачених на вивчення якогось конкретного предмета, варіює від країни до країни, але в країнах, що показали найкращі результати в PISA, учні проводять більше часу в школі на регулярних заняттях, ніж на індивідуальних заняттях поза школою.

При розгляді питання оплати викладачів зазначається, що вчителі середньої школи отримують вищу зарплату в порівнянні зі своїми колегами у початковій школі. У країнах-членах ОЕСР в 2009 році середня річна заробітна плата вчителів початкової школи з 15-річним стажем роботи становила 38 914 доларів США, вчителів середньої школи з 15-річним стажем роботи — \$41701, вчителів старшої школи з 15-річним стажем роботи — \$43711. Що ж до заробітної плати українського вчителя, то її теж важко порівняти з міжнародними показниками, бо Держкомстат України подає розмір середньої щомісячної зарплати у гривневому еквіваленті, не ранжуючи її відповідно до стажу роботи педагогічного працівника. Зробивши необхідні розрахунки, виходимо на розмір середньої річної заробітної плати українського вчителя — близько 3 тисяч доларів США, що, звичайно, у десятки разів менше від міжнародних показників.

Більш ніж у 35 країнах введена система додаткових виплат вчителям, що показує найвищі результати і мають високу кваліфікацію. Деякі країни-члени ОЕСР під-вищують зарплати вчителям, які працюють з важкими підлітками в несприятливих районах. У період з 1995 по 2009 рік в країнах-членах ОЕСР спостерігалось зростання зарплат вчителів. Найбільш значне зростання зарплат (близько 50%) спостерігався в Туреччині та Естонії.

Більшість країн використовують різні механізми підзвітності шкіл. Національні іспити, що проводяться в старшій школі, є важливим елементом цього механізму. У більшості країн також діє національне оцінювання у системі початкової школи. Інспектування шкіл є обов'язковим у більшості країн. При цьому поряд з інспекцією шкіл самооцінка шкіл також є обов'язковою.

Статистичних даних про навчальні досягнення українських школярів Держкомстат не подає взагалі, зважаючи на те, що в Україні немає зовнішніх національних екзаменів на різних етапах навчання, а існуюче зовнішнє незалежне оцінювання обо-в'язкове тільки для вступників до вищих навчальних закладів. Натомість пропонуються цілий ряд кількісних показників: кількість загальноосвітніх навчальних закладів; охоплення дітей України середньою освітою; кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, які продовжують навчання у 10 класі; денні загальноосвітні навчальні заклади нового типу; денні загальноосвітні навчальні заклади нового типу державної та комунальної форм власності; денні загальноосвітні навчальні заклади нового типу приватної форми власності; кількість учнів та учителів у розрахунку на один денний заклад; кількість учнів та учителів у розрахунку на один заклад нового типу; кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів; кількість учнів денних міських загальноосвітніх навчальних закладів тощо. Ці показники не можуть достатньою мірою показати ситуацію в українській освітній системі, і є недостатніми, щоб бути використаними для міжнародних порівнянь.

Висновки. Представлені у «Погляді на освіту 2011» індикатори дозволяють порівняти стан освітніх систем різних країн: дають інформацію про контекст в якому працює система освіти, про вхідні фінансові та людські ресурси, про функціонування та результативність освітніх систем різних країн, а також про доходи від інвестицій в систему освіти. Проведений міжнародними експертами на основі єдиної методології аналіз дозволяє оцінити не тільки прогрес у розвитку освітніх систем, а й виявити їхні проблеми, перш за все проблеми нерівності освітніх можливостей, викликані як соціально-економічними та тендерними факторами, так і наявністю інституційних бар'єрів і міжвузівських відмінностями в якості утворення всередині країни.

Міжнародна статистика освіти сьогодні збирає і розраховує великий обсяг показників із найрізноманітніших напрямів — від дошкільної освіти до зв'язку освіти з ринком праці, доходами населення тощо. Це дозволяє розглядати

національну освіту в міжнародному контексті і усвідомлено формувати освітню політику. В Україні ми не використовуємо належним чином цей інструмент як з метою моніторингу якості освіти так і для необхідного аналізу при розробці стратегії розвитку системи освіти. Необхідно опрацювати національну систему освітніх індикаторів, яка буде сумісна з визнаними міжнародними системами. Відповідно до цієї системи організувати збір, обробку і аналіз статистичних даних. Україні слід долучитися до най-більш авторитетних та визнаних міжнародних порівнянь та міжнародного порівняльного дослідження якості освіти PISA. Це дозволить набути значного досвіду у формуванні обґрунтованої освітньої статистики та у оцінюванні якості освіти. А головне, ми зможемо розглядати українську освіту на тлі міжнародних освітніх тенденцій та усвідомлено проектувати розбудову національної освітньої системи.

Література:

1. Гриневич Л. М. Методологічні засади цілісності системи моніторингу якості освіти / Л. М. Гриневич // Освіта і управління. — 2010. — № 4. — С.18–25.
2. Гриневич Л. М. Основи побудови національних систем моніторингу якості освіти / Л. М. Гриневич // Педагогіка і психологія: вісник НАПН України. — 2011. — № 2 (71). — С. 80–89.
3. Державна служба статистики України: публікації [електронний ресурс]: Державна служба статистики. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Моніторинг стандартів освіти / за ред. А. Тайджмана, Т. Невіл्ला Послтвейта. — Львів : Літопис, 2003. — 328 с.
5. Паращенко Л. І. Наукове обґрунтування критеріїв і показників для національної системи моніторингу якості освіти / Л. І. Паращенко // Освіта і управління. — 2009. — Т. 12. — С. 110–117.
6. Education at a glance 2011: OECD Indicators [електронний ресурс]: <http://www.oecd.org/dataoecd/61/2/48631582.pdf>

7. Scheerens J., Glas C., Thomas S. Educational Evaluation, Assessment, and Monitoring: A Systemic Approach. – London and New York: Taylor & Francis. — 2007. — 440 p.